

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – СКЛАДОВИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАННЯ ОБСЛУГОВУЮЧИМ ВИДАМ ПРАЦІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці. Розглядаються доцільність застосування, позитивний вплив на даний процес навчання, можливості активізації пізнавальної активності засобами інформаційно-комунікаційних технологій, розглянуті можливості застосування при викладанні навчального матеріалу на заняттях різного типу, а також при підготовці до них.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, обслуговуючі види праці, комп'ютерні технології.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах сучасного динамічного розвитку суспільства важливим стратегічним ресурсом стає інформація. Поряд з традиційними технологіями інформаційно-комунікаційні стали важливим фактором життя суспільства, засобом підвищення ефективності управління всіма сферами людської діяльності. Це висуває нові вимоги до особистості фахівця, потребує від нього принципово нового мислення, відкритості, мобільності, критичності.

Сучасні тенденції розвитку суспільства висувають нові вимоги до процесу навчання, змісту освіти. Впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій є головною рисою сучасної освіти. Це спрямовано на формування особистості, її здатність до науково-технічної та інноваційної діяльності.

Важливою особливістю освітньої галузі «Технологія» є її спрямованість на розвиток творчого потенціалу особистості, підготовку до самостійної трудової діяльності, розвиток освіченої, культурної, практичної та ініціативної людини.

Використання ІКТ у процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій формує нестандартне мислення, операційну логіку, творчий підхід, вміння організувати та здійснювати різноманітні заходи, що є вкрай необхідними професійними якостями.

Слід зазначити, що особливістю нашого часу є, те що в умовах формування інформаційного суспільства динамічно еволюціонують технології і, як наслідок цього, змінюються професії: одні втрачають актуальність, інші трансформуються та вимагають нових знань, вмінь та навичок. Ця обставина є вкрай актуальною для технологічної освіти, тому вчитель трудового навчання та технологій повинен донести це до учнів. На підставі цього вкрай необхідно підготувати майбутнього вчителя трудового навчання та технологій компетентним в сфері інформаційно-комунікаційних технологій. [1, с. 76].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Існуюча джерельна база з проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій показує великий внесок таких науковців як В.О.Виноградов, Р.С.Гуревич, О.М.Коберник, В.К.Сидоренко, С.М.Яшанов та ін.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягала у аналізі використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці при підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження... В освітній галузі «Технологія» інформаційно-комунікаційні технології доречно використовувати на заняттях з обслуговуючих видів праці. Це зумовлено тим, що дана галузь передбачає формування і вдосконалення практичних вмінь та компетенцій.

Інформаційно-комунікаційні технології допомагають не тільки організувати навчальний процес з використанням різних методик навчання, але й отримати більш сильний зворотній зв'язок між суб'єктами навчання. Вони можуть виступати важливою складовою процесу навчання обслуговуючим видам праці.

Педагогічними цілями використання комп'ютерних технологій в процесі навчання обслуговуючих видів праці є розвиток особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, підготовка до самостійної продуктивної діяльності в умовах інформаційного суспільства; розвиток творчих здібностей при використанні сучасного програмного забезпечення для вирішення пізнавальних завдань і формування операційного мислення, спрямованого на вдосконалення навичок роботи на комп'ютері; розвиток комунікативних здібностей та навичок дослідницької діяльності; оновлення змісту предмета і поглиблення міжпредметних зв'язків.

Мультимедійні засоби на заняттях з обслуговуючих видів праці дозволяють забезпечити одну з найкращих реалізацій принципу наочності та сприяють зміцненню знань та вмінь.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці дає можливість викладачеві:

- автоматизувати процеси інформаційно-методичного забезпечення навчання.

- організувати активну інформаційну взаємодію між учасниками навчального процесу.
- забезпечити широку варіативність навчання.
- оптимізувати поточний і підсумковий контроль через підбір різноманітних завдань і автоматизацію обробки результатів.
- візуалізувати навчальний матеріал.
- можливість створити велику кількість роздаткових матеріалів.
- можливість дистанційного, диференційованого, особистісно-орієнтованого навчання.

При застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці вдається:

1) індивідуалізувати навчальний процес – на лекційних заняттях з обслуговуючих видів праці, де, в основному більшість студентів володіє не однократним розвитком, знаннями і уміннями, темпом пізнання та іншими індивідуальними якостями. Застосування комп'ютера, дозволяє кожному студенту працювати самостійно, підвищуючи при цьому свій рівень навчання;

2) розвинути самостійну діяльність – студент вирішує ті або інші завдання самостійно, усвідомлено, він не копіює рішення на дошці або у товариша, при цьому підвищується його інтерес до предмету, упевненість в тому, що він зможе засвоїти предмет в повному обсязі;

3) використовувати комп'ютер для звільнення студентів від рутинних операцій при вирішенні завдань або виконанні лабораторних робіт з обслуговуючих видів праці;

4) моделювати на комп'ютері деякі об'єкти праці (кулінарні вироби, овочеві прикраси, викрійки тощо).

Систему використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці розділяють на 3 етапи.

Перший – комп'ютерна підтримка занять. На цьому етапі інформаційно-комунікаційні технології використовує тільки педагог в якості візуалізації матеріалів заняття.

Другий – комп'ютерне супроводження занять з обслуговуючих видів праці. На даному етапі крім використання педагогом інформаційно-комунікаційних технологій в якості засобу надання наочності матеріалів заняття, комп'ютер може бути використаний студентами як засіб повторення матеріалу та контролю знань (наприклад, тести). [2, с. 65].

Третій – сучасні комп'ютерні програми в навчанні. Особливість даного етапу полягає в проведенні занять з обслуговуючих видів праці на комп'ютері. Під час виконання проектів розрахунок собівартості доцільно проводити з використанням табличного редактору Microsoft Excel, за допомогою якого легше робити підрахунки. Під час підготовки проектів студенти основну інформацію отримують за допомогою комп'ютеру. З'являється можливість отримати комп'ютерний банк проектів, де зберігаються відомості про об'єкти та зразки вже виконаних проектів. Це дозволяє оптимізувати проектну діяльність студентів.

Особливу увагу необхідно приділити використанню різноманітних електронних енциклопедій, довідників, посібників, комп'ютерних програм та використанню ресурсів та послуг мережі Internet. [2, с. 66].

На заняттях з обслуговуючих видів праці практикують виступи педагога та студентів з презентаціями в програмі Microsoft Power Point. В залежності від виступу в презентацію можна включити текстові та графічні фрагменти, відеофільм, анімацію, музичний чи голосовий супровід. Презентація будується таким чином, щоб найбільш оптимально вирішувати поставлені на занятті завдання та цілі. Особливу увагу студентів привертають її можливості та простота. Використовуючи Power Point майбутні вчителі трудового навчання та технологій створюють електронні презентації, слайд-фільми. При цьому забезпечуються такі елементи: кадрове подання матеріалу; підтримка технологій заставки, підтримка гіперпосилань, анімація будь-якого елемента, впровадження таких об'єктів як аудіо, відео, різноманітні графічні зображення тощо. Робота над створенням презентацій, слайд-фільмів дозволяє студентам по-новому сприймати ідеологію використання інформаційно-комунікаційних технологій. У такий спосіб майбутні вчителі трудового навчання та технологій набувають досвіду інформаційно-комунікаційної підготовки на високому рівні.

Завдяки презентації викладач може не просто читати лекцію, а вести бесіду зі студентами, ставлячи питання по темі й тим самим, заставляючи студентів активізувати отримані знання, висказати свої припущення, проаналізувати отриману інформацію, узагальнювати та порівнювати, це розвиває мислення студентів, активізує їх пізнавальну діяльність. Бесіда активізує студентів, розвиває їхню мову та пам'ять, робить відкритими знання студентів, є гарним діагностичним засобом, несе в собі велику виховну силу.

Експерти відмічають, що в пам'яті залишається:

- 25 % почутого;
- 33 % побаченого;
- 50 % почутого та побаченого.

Якщо студент сам приймає активну участь в процесі навчання, то доля зростає до 75 %. [3, с. 123]. На одному слайді мультимедіапрезентації може знаходитися інформація для кожної категорії людей (аудіали, візуали, кінестетики, дискети).

Важливим є факт, щоб всім майбутнім вчителям трудового навчання та технологій на кожному занятті з обслуговуючих видів праці було цікаво. В цьому випадку у багатьох з них початкова зацікавленість дисципліною переросте в глибокий та стійкий інтерес до наук.

В цьому плані особливу роль відіграє такий педагогічний засіб, як зацікавленість. Зацікавленість є зовнішнім фактором. Вона полягає в тому, щоб викликати у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій почуття здивованості, загострити їх увагу та вплинути на їх емоції, сприяти виникненню позитивного настрою до навчання, готовності до активної діяльності.

Різні форми навчання можна реалізувати за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій та відобразити в презентаціях. Це створить позитивний емоційний фон діяльності на занятті, настроює на виконання завдань, особливо на ті, які вважаються важкими.

До занять з вивчення теоретичного матеріалу можна підготувати слайд-фільм, що містить текстову, графічну інформацію, пояснювальний текст, інструкції з техніки безпеки та охорони праці.

Досвід показує, що комп'ютерний слайд-фільм у порівнянні з іншими засобами навчання має наступні переваги:

- містить ємний матеріал в компактній формі, що дозволяє учням швидко сприйняти і засвоїти отриману інформацію;
- представляє відкриту освітню систему, що дає можливість розширювати, доповнювати і оновлювати інформацію, як текстову, так і графічну;
- зручний у використанні і зберіганні;
- дозволяє при наявності екрану демонструвати матеріал всім учням одночасно, що не робить такого шкідливого впливу, як робота перед монітором;
- дозволяє зробити заняття більш динамічним, заощадити час для іншого виду роботи;
- дає можливість учням, що пропустили заняття, самостійно в зручному для них темпі ознайомитися з навчальним матеріалом за допомогою комп'ютера.

За допомогою комп'ютера на лекційних заняттях з обслуговуючих видів праці майбутні вчителі трудового навчання та технологій можуть ознайомитися з обладнанням цехів на виробництві, з використанням різноманітних технологічних операцій. При перегляді відео матеріалів з основ організації виробництва, майбутні вчителі трудового навчання та технологій можуть з'ясувати поняття «технологічний процес» та дізнатися про основні типи підприємств. Це є дуже ефективним у разі відсутності можливості організувати екскурсії на підприємства відповідного типу.

На практичному занятті з обслуговуючих видів праці ставиться мета освоєння майбутніми вчителями трудового навчання та технологій робочих прийомів виконання технологічних операцій, формування трудових умінь і навичок. Можна використовувати невеликі за обсягом презентації для наочного подання даного виду робіт на кожному етапі заняття. Наприклад, слайд з картою інструкції з виготовлення виробу, відеоролик з демонстрацією трудового процесу, презентація з поточним інструктажем і елементами контролю якості.

Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють реалізувати метод лабораторних робіт таким чином, що на слайдах презентації може розміщатись план виконання роботи, інструктаж, анімація, відеосюжет, звуковий супровід, бланки звіту про виконану роботу.

Доречним є використання методу проектів на заняттях з обслуговуючих видів праці, який розвиває активність, самостійність, індивідуальність та творчість майбутніх учителів трудового навчання та технологій, а використання інформаційно-комунікаційних технологій підсилює ефективність.

Проектну діяльність майбутніх учителів трудового навчання та технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці можна розділити на три етапи, на кожному з яких доречним є використання інформаційно-комунікаційних технологій:

Перший – пошуково-дослідний. На даному етапі реалізується задача використання отриманих знань та умінь на практиці. Майбутні вчителі трудового навчання та технологій обирають тематику проекту та виріб, займаються збором та обробкою інформації. Поряд з класичними джерелами інформації (спеціальні книги, підручники, журнали, каталоги) можуть поставати і сучасні (медіа диски, Internet). Доступ до Internet надає великі можливості майбутнім вчителям трудового навчання та технологій не тільки отримати інформацію через різноманітні бази бібліотек, музеїв, навчальних закладів, наукових центрів та учбових установ, отримати інформацію, яка зберігається на різноманітних серверах, інформацію, яка пересилається через електронну пошту, але й придбати необхідні матеріали та літературу для проекту через Internet-магазини. З метою економії сил та часу студенти можуть обробляти потрібну інформацію, використовуючи принтер, сканер, ксерокс. На

цьому етапі окрім пошуку та обробки інформації студенти можуть використовувати інформаційно-комунікаційні технології для створення банку ідей: графічний редактор Paint та Photoshop використати для створення різноманітних моделей виробів та обробки фотоматеріалів; WordPad та Microsoft Word – для написання резюме та характеристик; електронні таблиці Microsoft Excel – для проведення обліку собівартості виробу.

Другий – технологічний. На даному етапі майбутніми вчителями трудового навчання та технологій створюється об'єкт, тому інформаційно-комунікаційні технології доречно використати для отримання фото- та відеоматеріалу для подальшої демонстрації ходу виконання проекту.

Третій – заключний. На даному етапі за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel можуть виконуватися підрахунки собівартості виробу, порівнюватись з попередніми розрахунками та проводитися аналіз отриманих результатів. Також проводиться підготовка до захисту та сам захист проекту. Майбутні вчителі трудового навчання та технологій можуть підготувати буклети в таких програмах як Microsoft Publisher, Microsoft Word або WordPad та створюються презентації в Microsoft Power Point.

На заняттях доречним є використання інтерактивної дошки, для наочного демонстрування таблиць, схем, малюнків.

Текстовий редактор Microsoft Word надає великі можливості для реалізації принципів наочності на заняттях з обслуговуючих видів праці. З його допомогою можна підготувати наочні посібники, різноманітні матеріали програми, дидактичні картки, ілюстровані тести і вправи. За допомогою текстового редактора можна оформити лабораторію: оформлення куточка з техніки безпеки і охорони праці, куточка новинок в кулінарії, одязі, обробці матеріалів та інших.

З метою контролю знань в процесі навчання обслуговуючим видам праці викладач може використовувати різноманітні тестові системи. На відміну від педагога комп'ютер є абсолютно об'єктивним при оцінюванні знань, він не піддається емоціям, настрою, самопочуттю, розчаруванню в результатах студента. Враховуючи цей фактор, студенти ретельніше готуються до занять з обслуговуючих видів праці, як наслідок відбувається активізація пізнавальної діяльності, бо зважаючи на такий контроль знань потрібно не тільки мати певні знання, а й вміння міркувати та робити висновки. При такому підході до навчання відбувається активізація всіх розумових процесів.

Висновки... Таким чином, на заняттях з обслуговуючих видів праці найбільш ефективним є застосування інформаційно-комунікаційних технологій у таких випадках:

- в презентаційній діяльності;
- для більш поглибленого сприйняття навчального матеріалу;
- в проектній діяльності;
- при написанні доповідей та рефератів.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з обслуговуючих видів праці дає можливість:

- візуалізувати навчальну інформацію за допомогою наочного уявлення на екрані теоретичного матеріалу, технологічного процесу і т.п.;
- здійснювати підготовку майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до життя в умовах інформаційного суспільства;
- індивідуалізувати і диференціювати процес навчання за рахунок можливості вивчення, повторення з індивідуальною швидкістю засвоєння матеріалу;
- здійснювати управління навчальною діяльністю і контроль результату засвоєння навчального матеріалу.

При використанні на заняттях з обслуговуючих видів праці інформаційно-комунікаційних технологій студенти проявляють більшу зацікавленість, активність, можуть проявити творчий потенціал, що позитивно відображається на покращенні рівня підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій.

Використана література:

1. Гуревич Р.С. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів трудового навчання (технологій) / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами // – 2009. – Вип. 2 – С. 73-78.
2. Наволокова Н. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій: навчально-методичний посібник / Н. Наволокова. – Харків : Вид. група «Основа», 2012. – 176 с.
3. Пелагейченко М.Л. Професійний довідник учителя трудового навчання: навчально-методичний посібник / М.Л. Пелагейченко. – Харків : Вид. група «Основа», 2013. – 252 с.

Погорелова А.М.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ – СОСТАВНОЙ КОМПОНЕНТ ОБУЧЕНИЯ ОБСЛУЖИВАЮЩИМ ВИДАМ ТРУДА ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ И ТЕХНОЛОГИЙ

В статье рассматривается проблема использования информационно-коммуникационных технологий при подготовке будущего учителя трудового обучения и технологий на занятиях по обслуживающим видам труда. Рассматриваются

целесообразность применения, положительное влияние на данный процесс обучения, возможности активизации познавательной активности средствами информационно-коммуникационных технологий, рассмотрены возможности применения при преподавании учебного материала на занятиях разного типа, а также при подготовке к ним.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, обслуживающие виды труда, компьютерные технологии.

Pohorielova Alona

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY – AN INTEGRAL COMPONENT OF EDUCATION SERVING OF THE TYPES OF WORK IN PREPARING THE FUTURE LABOR TRAINING AND TECHNOLOGY TEACHER

The article focuses on proving of the use of information and communication technologies in the preparation of future teachers of labor training and technology in the exercise serving of the types of work. Consider the appropriateness and educational goals using information and communication technologies in the preparation of future teachers of labor studies, positive impact on the process of serving of the types of work. The possibilities to enhance the cognitive activity by means of information and communication technologies in the exercise serving of the types of work. System deals with the use of information and communication technologies in the the exercise serving of the types of work, which consists of three stages: first – computer support occupations, second – computer support occupations, third – modern computer programs in education. The possibilities of the use of information and communication technologies in the classroom for serving types of work in teaching theoretical material, their application to practice different types (laboratory, practical, lectures) and in preparing them as a teacher and future teacher of labor training and technology. The possibilities of using information and communication technologies in the serving of the types of work in all phases of the project, independent and individual work. Attention is paid to the use of various electronic encyclopedias, handbooks, manuals, computer programs and the use of resources and services on the Internet. The use of the most common electronic editors such as Microsoft Excel, Microsoft Power Point, Microsoft Word, Paint and Photoshop classes of service on types of work, preparing for and working to equip laboratories. Highlight the most relevant cases of information and communication technologies in the the exercise serving of the types of work. It is concluded that the use of information and communication technologies in the classroom for serving types of work positive impact on improving the level of training of future teachers of labor training and technology.

Keywords: information and communication technologies, serving the types of work, computer technology.

Подано до редакції 09.11.2016.

Рекомендовано до друку канд.пед.наук, доц. О.М.Букатовою

УДК 371.134

© 2016

Попадич О.О.

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ДИДАКТИЧНОГО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті розглядається проблема змісту і структури дидактичного процесу формування комунікативної культури майбутніх педагогів вищої школи у цілісному педагогічному процесі вищої школи; розглянуто комунікативну культуру майбутніх педагогів вищої школи як систему засобів і навичок органічної взаємодії педагога та студентів, у зміст якої входить обмін інформацією, пізнання особистості, прояв виховного впливу, організація взаємовідносин за допомогою різних комунікативних засобів; запропоновано визначення поняття «комунікативна культура майбутніх педагогів вищої школи».

Ключові слова: студент вищого навчального закладу, майбутній педагог вищої школи, комунікабельність, комунікативна культура, моделювання педагогічних ситуацій.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією з якостей духовно багаті та розвиненої особистості, необхідних для освітньої, науково-дослідницької та організаційно-управлінської діяльності педагога вищої школи, є їх високий рівень комунікативної культури як фахівців, здатних досліджувати навчально-виховний процес, планувати стратегію і тактику розвитку освітнього закладу та шляхи особистісно-професійного розвитку, ухвалювати самостійні рішення, здійснювати корегувальну і педагогічну діяльність.

Комунікація як важлива складова частина людського буття присутня у всіх видах людської діяльності. Але в деяких професіях, особливо в педагогічній, спілкування стає категорією професійно значущою.

Питання формування комунікативної культури розглядаються у більшій чи меншій мірі в філософії, соціальній психології, етиці, театральній педагогіці, психології, теорії управління та ін. У силу специфіки цих предметів їх дані не можуть бути прямо перенесені в сферу педагогіки, але повинні бути використані в ній у модифікованому вигляді.

Усе очевиднішим стає той факт, що не сама сума знань, а синтез знань, умінь і професійних переконань є основним показником всебічно підготовленого фахівця, який обізнаний із найважливішими законами комунікативної культури, знає основи педагогічного спілкування в усній і писемній формах у педагогічних ситуаціях тощо, це і стало предметом нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблема розвитку комунікативної культури учнів та педагогів знайшла своє відображення в працях вчених-педагогів О.Абдуліної, І.Зязюна, О.Киричука, В.Кан-Каліка, Л.Кондрашової, Н.Кузьміної, Ю.Кулюткіна, А.Макаренка, А.Мудрика, В.Сластьоніна, Л.Спіріна, В.Сухомлинського, П.Щербаня та ін., психологів